

opment in Ukraine]. In *Prykladna ekonomika – vid teorii do praktyky* [Applied Economics – From Theory to Practice]: Materials of the International Scientific and Practical Conference (Ternopil, Oct 27, 2017) (pp. 77–79). Ternopil. [in Ukrainian].

Дані про авторів

Рибаківа Леся Петрівна,

к.е.н., доцент Ужгородського торговельно-економічного інституту Київського національного торговельно-економічного університету

e-mail: info@utei-knteu.org.ua

Симочко Марія Іллівна,

старший викладач Ужгородського торговельно-економічного інституту Київського національного торговельно-економічного університету

e-mail: info@utei-knteu.org.ua

Югас Еріка Федорівна,

к.е.н., доцент Ужгородського торговельно-економічного інституту Київського національного торговельно-економічного університету

e-mail: info@utei-knteu.org.ua

Данные об авторах

Рибаківа Леся Петровна,

к.э.н., доцент Ужгородского торгового-экономического института Киевского национального торгового-экономического университета;

e-mail: info@utei-knteu.org.ua

Симочко Марія Ільїнічна,

старший преподаватель Ужгородского торгового-экономического института Киевского национального торгового-экономического университета;

e-mail: info@utei-knteu.org.ua

Югас Эрика Федоровна,

к.э.н., доцент Ужгородского торгового-экономического института Киевского национального торгового-экономического университета

e-mail: info@utei-knteu.org.ua

Data about the authors

Lesya Rybakova,

Ph.D. of Economics, Associate Professor, Uzhgorod Trade and Economic Institute of the Kiev National Trade and Economic University;

e-mail: info@utei-knteu.org.ua

Mariya Symochko,

Senior Lecturer of Uzhgorod Trade and Economic Institute of the Kiev National Trade and Economic University;

e-mail: info@utei-knteu.org.ua

Erika Yuhas,

Ph.D. of Economics, Associate Professor, Uzhgorod Trade and Economic Institute of the Kiev National Trade and Economic University

e-mail: info@utei-knteu.org.ua

УДК 338.43.02:332.3

НЕГОДА Ю.В.

Оцінка процесів трансформації земельних відносин

Предмет дослідження – теоретичні та практичні аспекти трансформації земельних відносин.

Метою дослідження є розкриття специфіки ринкової трансформації власності на землю.

Методи дослідження. У роботі використано сукупність методів і підходів, у тому числі діалектичний метод наукового пізнання, системний, історичний, метод узагальнення даних, що дозволило забезпечити концептуальну єдність дослідження.

Результати роботи. Розкрито специфіку ринкової трансформації власності на землю, яка проявляється в наявності великої кількості обмежень та визначальної ролі державного регулювання, що обумовлено особливими властивостями землі як базового чинника виробництва в аграрному секторі. На відміну від переважаючих в економічній літературі односторонніх характеристик даного процесу пропонується розглядати специфіку ринкової трансформації власності на землю комплексно, в єдності таких процесів, як лібералізація та демократизація власності, інституційні та структурні зміни в аграрному секторі економіки.

Висновки. Інституціональна база земельного регулювання в Україні повинна послідовно орієнтувати суспільство на суворо цільове використання сільськогосподарських угідь, соціально, економічно та екологічно вивірені в інтересах держави прийоми та відносини їх виробничої експлуатації, обігу та ринку. Однак законодавчу ефективність істотно знижує відсутність в складі або

механізмах супроводу окремих актів, опрацьованих з необхідною чіткістю процедур, які опосередковують їх практичну реалізацію.

Ключові слова: аграрний сектор, державне регулювання, земельні відносини, економіка, ринок, трансформація.

НЕГОДА Ю.В.

Оценка процессов трансформации земельных отношений

Предмет исследования – теоретические и практические аспекты трансформации земельных отношений.

Целью исследования является раскрытие специфики рыночной трансформации собственности на землю.

Методы исследования. В работе использованы совокупность методов и подходов, в том числе диалектический метод научного познания, системный, исторический, метод обобщения данных, что позволило обеспечить концептуальное единство исследования.

Результаты работы. Раскрыта специфика рыночной трансформации собственности на землю, которая проявляется в наличии большого количества ограничений и определяющей роли государственного регулирования, что обусловлено особыми свойствами земли как базового фактора производства в аграрном секторе. В отличие от преобладающих в экономической литературе односторонних характеристик данного процесса предлагается рассматривать специфику рыночной трансформации собственности на землю комплексно, в единстве таких процессов, как либерализация и демократизация собственности, институциональные и структурные изменения в аграрном секторе экономики.

Выводы. Институциональная база земельного регулирования в Украине должна последовательно ориентировать общество на строго целевое использование сельскохозяйственных угодий, социально, экономически и экологически выверенные в интересах государства приемы и отношения их производственной эксплуатации, обращения и рынка. Однако законодательную эффективность существенно снижает отсутствие в составе или механизмах сопровождения отдельных актов, разработанных с необходимой четкостью процедур, которые опосредствуют их практическую реализацию.

Ключевые слова: аграрный сектор, государственное регулирование, земельные отношения, экономика, рынок, трансформация.

NEHODA Yu.V.

Assessment of processes of transformation of land relations

The subject of research is theoretical and practical aspects of transformation of land relations.

The purpose of the study is to reveal the specifics of the market transformation of land ownership.

Research methods. The set of methods and approaches is used in the work, including the dialectical method of scientific knowledge, systematic, historical, method of data generalization, which allowed to ensure conceptual unity of research.

Results of work. The specifics of the market transformation of land ownership, which is manifested in the presence of a large number of restrictions and the decisive role of state regulation, due to the special properties of land as a basic factor of production in the agrarian sector, are revealed. Unlike the prevailing one-sided characteristics in the economic literature of this process, it is proposed to consider the specifics of the market transformation of land ownership comprehensively, in the unity of such processes as liberalization and democratization of property, institutional and structural changes in the agricultural sector of the economy.

Conclusions. The institutional framework of land regulation in Ukraine should consistently orient society to the strictly targeted use of agricultural land, socially, economically and environmentally attuned to the interests of the state methods and relations of their production exploitation, circulation

and market. However, legislative effectiveness substantially reduces the absence in the composition or mechanisms of support for individual acts elaborated with the necessary clarity of procedures that mediate their practical implementation.

Keywords: *agrarian sector, state regulation, land relations, economy, market, transformation.*

Постановка проблеми. Розвиток ринкових відносин в аграрному секторі економіки України, запровадження приватної власності на землю, формування реального господаря–власника землі і господарських структур ринкового типу, зумовлюють необхідність в обґрунтуванні якісно нових методичних підходів щодо організації використання сільськогосподарських земель з метою забезпечення дієвого механізму для їх раціонального використання і охорони. Структурна перебудова земельних відносин на селі, формування їх у відповідності із світовими стандартами спонукає до розвитку адекватної системи форм власності, здатної гармонізувати інтереси суб'єктів господарювання і держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у дослідження теоретичних основ та практичних питань щодо оцінки процесів трансформації земельних відносин внесли ряд вітчизняних вчених–економістів: Васильєва Л.М., Данкевич В.Є., Жаліло Я.А., Месель–Веселяк В.Я., Федоров М.М. та інші. У наукових працях даних авторів розглянуто різні аспекти даного питання, але потребує подальшого дослідження розкриття специфіки ринкової трансформації власності на землю.

Метою статті є розкриття специфіки ринкової трансформації власності на землю.

Виклад основного матеріалу. На початковому етапі трансформації (1991–1995 рр.) земельна реформа набуває радикальний характер. Відбувається приватизація державної земельної власності, яка перебувала в користуванні колгоспів і радгоспів. Землі перерозподіляються на користь особистих підсобних господарств населення та селянських (фермерських) господарств. Сільськогосподарські землі перестають бути тільки засобом виробництва, вони все більше втягуються в цивільний оборот. У той же час практично не вирішуються проблеми розвитку аграрного виробництва за рахунок підвищення ефективності використання та охорони земель. Інституційні перетворення на землю в цей період проводяться без якісної зміни економічних і виробничих відносин, не враховуючи можливості коопераційних процесів, інженерного та

соціального облаштування територій. Велика частина площ приватизованих земель сільськогосподарського призначення переходить у власність осіб, які її обробляють (колишні працівники сільськогосподарських підприємств, пенсіонери, працівники соціальної сфери та ін.).

Наслідками першого етапу реформування земельних відносин стали: розробка нормативно–правового та науково–методичного забезпечення земельної реформи; роздержавлення земель та визначення земель, які повинні залишитися у державній власності; розроблення механізму безкоштовної передачі земель у колективну і приватну власність відповідно до проектів роздержавлення й приватизації. Результатом трансформації земельних відносин стала видача 2 млн селянам сертифікатів, які підтверджували їх права на виділення земельних часток у приватну власність у натурі, створення 7,3 тис. сільськогосподарських підприємств, 600 акціонерних товариств та понад 100 кооперативів [2].

Незважаючи на ряд позитивних моментів початкового етапу реформування, процеси трансформації земельних відносин протікали в цілому непослідовно, безсистемно, повільно. У міру проведення земельної реформи змінюються соціально–економічні зв'язки в агровиробництві, послаблюються процеси концентрації та спеціалізації, спрощуються технологічні процеси, відбувається деградація трудового потенціалу. З 1996 р. починається розвиток орендних і заставних відносин, формуються регіональні земельні ринки, землі поступово перерозподіляються на користь більш ефективних власників.

Всі роки сучасного етапу реформування земельних відносин супроводжуються масовим прийняттям законів, указів Президента і постанов уряду (загалом їх було прийнято понад 60). Необхідно зазначити, що земельне законодавство представляло собою конгломерат несистематизованих правових актів різного рівня, які часто суперечать один одному.

Трансформація відносин власності в аграрній сфері була направлена на побудову ефективного аграрного землекористувача. При цьому дер–

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕЙ ТА ВИДІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

жава втратила монопольне право власності на земельні ділянки. Так, якщо в Україні на початок 1990 р. державна власність складала 100% земельного фонду, то у 2017 р. вона зменшилась до мінімуму. На цей період державна власність у земельному фонді України становила усього 2%.

Як зазначають Месель–Веселяк В.Я. та Федоров М.М. «...під час реформування аграрного сектору економіки України запроваджено приватну власність на землю, проведено роздержавлення земель і передачу їх у власність колективним сільськогосподарським підприємствам та розпаювання між працівниками й пенсіонерами з їх числа, сформовано фермерські господарства, розвиваються господарства населення, створено сільськогосподарські підприємства ринкового спрямування» [4].

В табл. наведено трансформацію аграрних формувань в Україні та їх землекористування

Отже, можна констатувати, що в Україні на початок 1990 р. державна власність складала 100

% земельного фонду, то у 2017 р. вона зменшилась до мінімуму (2%).

Структура сільськогосподарських угідь залежить від зональних особливостей і характеризує якість землі як засобу виробництва в сільському господарстві. В 2017 році при порівнянні площі сільськогосподарських угідь та ріллі за регіонами, можна зробити висновок, що найбільшу площу с.-г. угідь / ріллі мали Одеська (6,2% / 6,3%), Дніпропетровська (6,1% / 6,5%) та Харківська (5,8% / 6,0%) області, найменшу – Закарпатська (1,08% / 0,6%) та Чернівецька (1,1% / 1,0%) області. У складі сільськогосподарських угідь найбільшу цінність мають рілля та багаторічні насадження. У агроформуваннях України частка ріллі в сільськогосподарських угіддях зростає з півночі на південь, а площі природних сіножатей і пасовищ відповідно зменшуються. У середньому на одного жителя України в 2017 р. припадало 0,76 га ріллі. Для порівняння в Канаді – 1,67, Австралії – 1,55, США – 0,67, Франції – 0,31, Англії – 0,11, Японії – 0,03 га ріллі.

Трансформація аграрних формувань в Україні та їх землекористування

Форма господарювання	Кількість підприємств, тис.	Площа сільськогосподарських угідь, млн га	%	Середній розмір 1 господарства, га
1990 р. (до реформування)				
Усі категорії господарств		41,89	100,00	
у т.ч. сільськогосподарські підприємства	12420	38,22	91,24	3077
з них: колгоспи	8541	28,7	68,51	3360
радгоспи	2630	9,46	22,58	3599
міжгоспи	1249	0,06	0,14	48
Господарства населення	9206	3,67	8,76	0,4
2000 р. (після реформування)				
Усі категорії господарств		41,67	100,0	
Сільськогосподарські підприємства – всього (разом із фермерськими)	61,18	21,19	50,8	346,4
у т.ч.: сільськогосподарські підприємства (без фермерських)	22,75	19,03	45,6	836,5
фермерські господарства	38,43	2,16	5,2	56,2
Господарства населення	17680	20,48	49,2	1,1
2017 р.				
Усі категорії господарств		41,49	100,00	
Сільськогосподарські підприємства – всього (разом із фермерськими)	45,56	22,97	55,4	438,1
у т.ч.: сільськогосподарські підприємства (без фермерських)	11,42	18,39	44,3	1610,3
фермерські господарства	34,14	4,58	11,1	134,1
Господарства населення	15058,7	18,52	44,6	1,2

Залежно від природно-економічних умов, потреб підприємства в різних видах продукції та економічної ефективності її виробництва в кожній зоні склалася відповідна структура посівних площ. У 2017 р. посівна площа в Україні становила 26952 тис га, з яких зернові культури займали 15090; технічні – 7296, картопля та овочево-баштанні – 1967, кормові – 2599 тис. га. Необхідно відмітити, що у 2010 р. зменшилась вся посівна площа, що приходиться на посіви сільськогосподарських культур, а саме на 5454 тис. га або 16,8 % по відношенню до 1990 р. Чітко вираженою тенденцією є приріст площ технічних (майже в 2 рази) і суттєве зниження площ кормових (майже в 4 рази). Загальна посівна площа сільськогосподарських культур за роки незалежності України зменшилась на 4 млн. 821 тис. га або на 15 %, при цьому площа зернових культур майже не змінилася, а площі культур, які є найбільш виснажливими для ґрунту зросли в декілька разів. Так площі соняшника збільшилися на 369%, ріпаку на 876,7 %, сої на 2150,5 %, питома вага технічних культур та кукурудзи на зерно (яка також є виснажливою для ґрунтів) в загальній посівній площі зросла з 15% у 1990 році до 50 % у 2017 році.

Також хочеться звернути увагу на динаміку укладення договорів оренди на землю, більшість з яких укладена селянами-пенсіонерами, а це означає, що вони не можуть самостійно обробляти землю та створювати фермерські господарства, відтак лєвова частка землі, яка фактично належить селянам перебуває в оренді приватних підприємств. Однак в Україні через відсутність ефективних правових інститутів строки оренди є надто короткими (частка орендних договорів терміном до 10 років становить 84,5%), що призводить до недбайливого використання земель підприємствами, а це в свою чергу призводить до виснаження ґрунтів.

Сільськогосподарські землі використовуються в даний час підприємствами різних організаційно-правових форм господарювання. Згідно з Цивільним кодексом України, все майно підприємства має належати йому на праві власності або оренди. Однак з огляду на те, що відношення до майна були врегульовані без урахування права на використання землю, частина земель використовується сільськогосподарськими підприємствами на правах постійного (безстрокового) користування, безоплатного термінового користування, довірчого управління або без оформлення прав.

Реєстрація організаційно-правових форм підприємств протягом тривалого періоду часу відбувалася без оформлення в установленому порядку права на землю, проведення територіального (міжгосподарського) землеустрою та встановлення нових меж землекористування, тому приватна (часткова) власність на землю в даний час спостерігається й на землях державних та підприємств й інших установ та організацій, де земля не підлягала приватизації.

Крім того, більшість земельних ділянок, які використовуються сільськогосподарськими підприємствами на різному праві, що не визначено на місцевості, не має кордонів і точно встановлених розмірів. У зв'язку зі складними економічними обставинами в 1990-і роки в галузі майже повсюдно тривалий час не проводилися землевпорядні роботи, земельні ділянки не ставилися на державний кадастровий облік, відповідно реєстрація права на них не здійснювалася. Зазначені проблеми та їх наслідки в даний час не дозволяють в повній мірі розвивати механізми земельної іпотеки й залучати на сільські території додаткові інвестиційні ресурси під заставу земельних ділянок.

Паляничко Н.І. зазначила, що «більшість сільськогосподарських працівників не зробили вибір на користь організації приватного господарства. Початкові уявлення про те, що приватизація призведе до швидкого створення системи сімейного фермерства, були надмірно спрощеними й нереалістичними. Результати боротьби з бідністю в сільській місцевості шляхом проведення земельної реформи, шляхом тільки приватизації земель ... дали невтішні результати» [5].

«Землі, які перебувають у користуванні державних підприємств, установ та організацій, використовуються нераціонально шляхом укладення договорів про спільний обробіток, що призводить до тіншового обороту коштів, крім того, значна кількість таких землекористувачів не оформили право на земельні ділянки, що призводить до рейдерських захоплень земельних ділянок державної власності, з переданих в оренду земель державної власності понад 27 тис. договорів укладено із розміром орендної плати від 1 до 3 відсотків нормативної грошової оцінки земель, тобто середній розмір плати за 1 гектар становить 940 гривень» [3].

В Постанові Кабінету Міністрів України від 7 червня 2017 р. № 413 наголошено [3], що

орендна плата за землі сільськогосподарського призначення у світі є високою, зокрема у Німеччині, Нідерландах та Данії вона становить більше 200 євро за 1 гектар ріллі, у США – до 10 відсотків ринкової вартості, або 350–400 доларів США за 1 гектар; у Канаді на оплату оренди витрачається 40–45 відсотків вирошеного врожаю, у Франції – до 1/3 врожаю, тоді як середній розмір орендної плати за земельні ділянки сільськогосподарського призначення державної власності, набуті в оренду на конкурентних засадах у 2016 році, становив 9 відсотків нормативної грошової оцінки, а за перше півріччя 2017 р. – 13 відсотків нормативної грошової оцінки (за попередніми розрахунками через занижений розмір орендної плати бюджети щороку втрачають більше 1 млрд. гривень).

Васильєва Л.М. зазначає, що «відсутність ефективних інструментів щодо реєстрації прав та угод із землею для громадян унеможливорює оформлення земель в установленому законом порядку, обмежує кількість підприємств, які планують юридичне закріплення своїх прав на землю. Розпорядження земельними ділянками заважають, на думку аналітиків, інституційні пастки, які породжують високі трансакційні витрати та перешкоджають розвитку земельного обігу» [1].

Багатоукладна економіка функціонує при збереженні різних форм земельної власності, однак думки аналітиків з даної проблематики вкрай полярні, містять емоційні заяви за відсутності економічно обґрунтованих рішень. Так, вихід з ситуації, що склалася вбачається в прискоренні процедури купівлі землі та розробці механізмів передачі земель часткової власності під контроль держави з наступною здачею цілісних земельних полів та ділянок в оренду, аукціонними і конкурсними продажами прав на оренду. Жаліло Я.А. вважає, що це обмежує права власників земельних часток і тим самим створюється антиконституційна юридична база для різного роду чиновницьких та монополістичних маніпуляцій на ринку землі. «Оренда землі ... забезпечує величезні можливості для зловживань і корупційних обороток, які виключаються при приватному володінні землею та її нормального ринкового обороті» [6].

Ринок землі не буде ефективно функціонувати до тих пір, поки не буде проведена реєстрація прав власності на земельні ділянки сільськогосподарського призначення згідно з нормами чинного за-

конодавства. Однак досвід вітчизняного реформування показує затяжний характер формування земельного ринку через непродуману аграрну політику та норм аграрного законодавства.

Забезпечення ефективності ринків земельних ресурсів є фундаментальним вимогою, але загострення кризових явищ призводить до того, що продаж земельних ділянок в більшому розмірі, ніж їх оренда, породжує перехід землі до менш ефективних власників. Історично склалося, що більшість продажів землі відбувається в умовах спаду, коли неспроможні землевласники повинні були передати свої землі лихварям, які в результаті змогли зосередити в своїх руках величезні земельні площі.

Необхідно також відмітити, що однією із негативних тенденцій, що впливають на структуру земельного фонду України є динаміка перерозподілу площі сільськогосподарських угідь серед діючих сільськогосподарських підприємств в напрямку великих агрохолдингів. За останні десять років кількість підприємств, земельний банк яких становить понад 10000 га збільшився на 73 одиниці, а їхній земельний банк – на 1 млн. 921 тис. га, до 3 млн. 634 тис. га, що становить 18 % від загальної площі сільськогосподарських угідь (в 2007 році ця частка становила 8,1%).

Також, варто звернути увагу на зростання концентрації площі сільськогосподарських угідь у найбільших аграрних підприємствах України. Так, за даними Інтернет-сайту Latifundist.com «земельний банк Топ-20 найбільших агрохолдингів України складає 20% всіх сільськогосподарських угідь, на інші більш ніж 40 тис. підприємств припадає 80% земельного банку, що свідчить про загрози концентрації сільськогосподарських земель у великих землевласників. За рахунок ефекту масштабу, фінансових та технічних можливостей агрохолдинги продовжують збільшувати свій земельний банк, а решту підприємств внаслідок відсутності доступних кредитних ресурсів, дешевої вітчизняної сільськогосподарської техніки, скасування спеціального режиму оподаткування змушені віддавати свою землю у суборенду агрохолдингів або взагалі припиняти діяльність

За даними Державної служби статистики України кількість підприємств, які мали сільськогосподарські угіддя з 2007 по 2017 рік зменшилася на 9913 підприємство. Зазначимо, що в країнах з розвинутою економікою держава все ж таки запобігає надмірній концентрації зе-

мель. Так, в Данії, з метою недопущення формування землекористувань за типом латифундій, прийнятий закон в якому встановлюється верхня межа земель у використанні – 150 га власних і орендованих сільськогосподарських угідь, лише в окремих випадках фермери мають можливість розширювати площу земель, що пов'язано із специфікою ведення господарської діяльності; у Німеччині максимальний розмір землекористування обмежується 400–500 га сільськогосподарських угідь; в Іспанії державою встановлені верхні межі площ зрошуваних земель у використанні до 50 га або 1 тис. га пасовищ.

Однак, встановлені допустимі розміри земельної власності часто призводять до розширення масштабів нелегальної торгівлі та звужують доступ до офіційного кредитування, не вирішуючи корінних проблем асиметричного розподілу влади та інформації. Більш ефективним методом подолання цих проблем є механізм соціального захисту землевласників і перерозподілу земельних угідь.

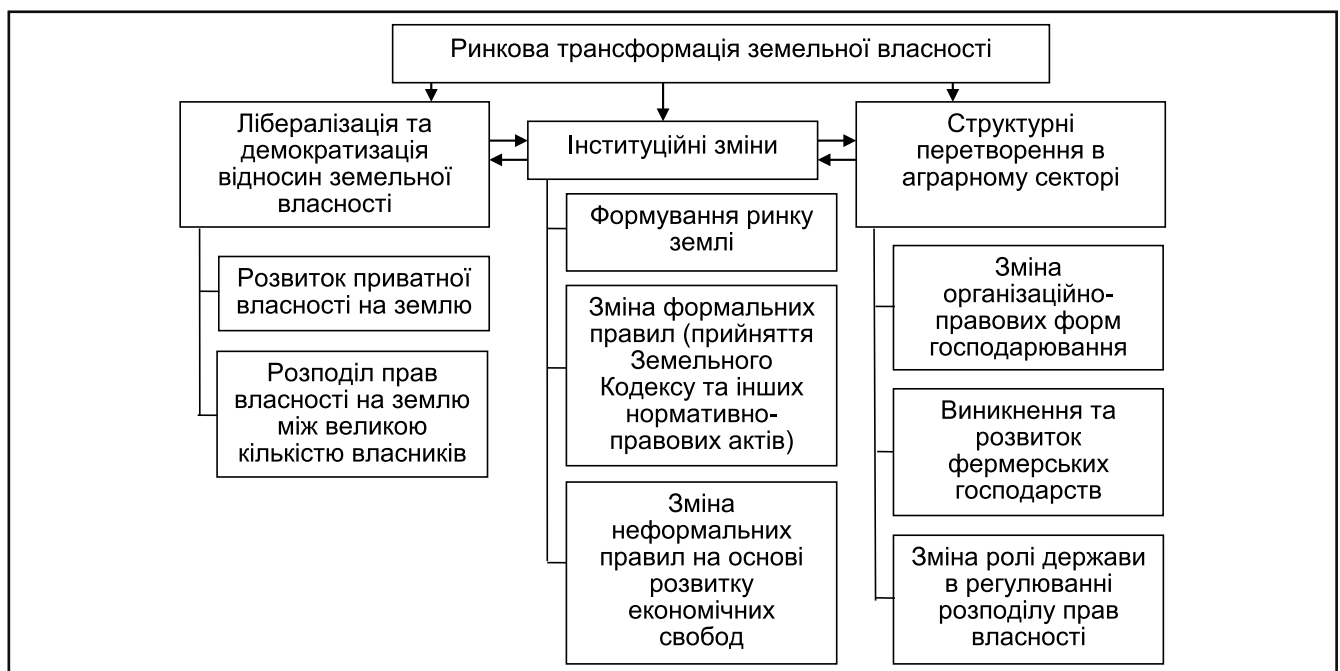
В Україні та її регіонах існує проблема оптимізації співвідношення великого, середнього й дрібного землеволодіння та обґрунтування оптимальних розмірів земельної власності на сільськогосподарських підприємствах, яка мало ще економічно обґрунтована і не закріплена законодавчо. Тут можливі різні заходи для боротьби проти надмірної концентрації земельної власності в одних руках і парцелярності фермерських господарств. Однак

при різноманітні заходів економічного та адміністративного характеру повинна бути визнана земельна власність будь-якого розміру, якщо вона виконує свою суспільну соціальну функцію.

В економічній системі ринкового типу трансформація інституту земельної власності набуває форми ринкової трансформації земельної власності. На нашу думку, ринкова трансформація земельної власності це комплексний процес перетворення інституту власності на землю в умовах розвитку ринкової економіки. Зміст процесу ринкової трансформації земельної власності розкривається через сукупність складових його елементів: лібералізацію та демократизацію відносин власності на землю, інституційні зміни й структурні перетворення в аграрному секторі економіки (див. рисунок).

Лібералізація інституту земельної власності проявляється в ліквідації монополії державної власності на землю, виникненні та розвитку плюралізму різних форм власності. Таким чином, лібералізація інституту земельної власності спрямована на стимулювання конкуренції між окремими виробниками за допомогою розвитку приватної форми власності на землю як основного інституту ринкової економіки.

Демократизація інституту власності на землю проявляється в «дифузії власності», безоплатна передача прав власності на землю працівникам підприємств. Наслідком такої тенденції перетворень є ускладнення структури суб'єктів власності

Процес трансформації земельної власності в економіці України

на землю, до яких відносяться фізичні особи та їх спільноти, юридичні особи і держава, яка виконує функції об'єднання, координації та захисту інтересів всіх економічних суб'єктів через систему формальних правил. Демократизація відносин між різними сільськогосподарськими виробниками виражається також у створенні акціонерних товариств, кооперативів, асоціацій та в розвитку горизонтальних зв'язків між ними.

Особливості ринкової трансформації земельної власності розглядаються нами через сукупність адміністративних, політичних та специфічних обмежень вільного функціонування ринкового механізму в сфері використання землі.

Висновки

Таким чином, інституціональна база земельного регулювання в Україні повинна послідовно орієнтувати суспільство на суворо цільове використання сільськогосподарських угідь, соціально, економічно та екологічно вивірені в інтересах держави прийоми та відносини їх виробничої експлуатації, обігу та ринку. Однак законодавчу ефективність істотно знижує відсутність в складі або механізмах супроводу окремих актів, опрацьованих з необхідною чіткістю процедур, які опосередковують їх практичну реалізацію.

Список використаних джерел

1. Васильєва Л.М. Інституціональні основи розвитку аграрного сектору економіки. Університетські наукові записки. 2011. №40. С. 97 – 101.
2. Данкевич В.Є. Розвиток земельних відносин в умовах глобалізації: монографія. Житомир: Видавець О.О. Євенок, 2017. 392 с.
3. Деякі питання удосконалення управління в сфері використання та охорони земель сільськогосподарського призначення державної власності та розподілення ними: Постанова кабінету Міністрів України від 7 червня 2017 р. № 413. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/413-2017-p>.
4. Месель–Веселяк В.Я., Федоров М.М. Стратегічні напрями розвитку аграрного сектору економіки України. Економіка АПК. 2016. №6. С.37–48.
5. Паляничко Н.І. Аналіз стану та ефективності використання земельних ресурсів в Україні. Збалансоване природокористування. 2016. № 1. С. 128–132.
6. Розвиток ринку земель сільськогосподарського призначення в Україні. За заг. ред. Я.А. Жаліла. К.: НІСД, 2011. 29 с.

References

1. Vasileva, L.M. (2011), *Institutsionalni osnovy rozvytku ahrarnoho sektoru ekonomiky*. [Institutional bases for the development of the agrarian sector of the economy], *Universytet'ski naukovi zapysky*, no. 40, pp. 97–101
2. Dankevich, V.E. (2017), *Rozvytok zemel'nykh vidnosyn v umovakh hlobalizatsiy*. [Development of land relations in the conditions of globalization], Publisher O.O. Even, Zhytomyr, [Ukraine]
3. Deyaki pytannya udoskonalennya upravlinnya v sferi vykorystannya ta okhorony zemel' sil's'kohospodars'koho pryznachennya derzhavnoyi vlasnosti ta rozporiadzhennya nymy : *Postanova kabinetu Ministriv Ukrainy vid 7 chervnya 2017 r. № 413*. [Some issues of improving the management and management of lands of agricultural use of state property and their disposal: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/413-2017-p>
4. Lipchuk, V.V. and Kurilo, S.M. (2016), *Stratehichni napryamy rozvytku ahrarnoho sektoru ekonomiky Ukrainy*. [Strategic directions of development of agrarian sector of economy of Ukraine], *Ekonomika APK*, no. 6, pp. 37–48
5. Palyanichko, N.I. (2016), *Analiz stanu ta efektyvnosti vykorystannya zemel'nykh resursiv v Ukraini*. [Analysis of the state and efficiency of land use in Ukraine.], *Zbalansovane pryrodokorystuvannya*, no. 1, pp. 128–132
6. Zhalilo, Ya.A. (2011), *Rozvytok rynku zemel' sil's'koho-spodars'koho pryznachennya v Ukraini*. [Development of agricultural land market in Ukraine], NISE, Kiev, [Ukraine]

Дані про автора

Негода Юлія Володимирівна,

к.е.н., доцент кафедри фінансів Національного університету біоресурсів і природокористування України
e-mail: negoda_y@nubip.edu.ua

Данные об авторе

Негода Юлия Владимировна,

к.э.н., доцент кафедры финансов Национального университета биоресурсов и природопользования Украины
e-mail: negoda_y@nubip.edu.ua

Data about authors

Yuliia Nehoda,

Ph.D., Associate Professor of the Department of Finance, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine
e-mail: negoda_y@nubip.edu.ua